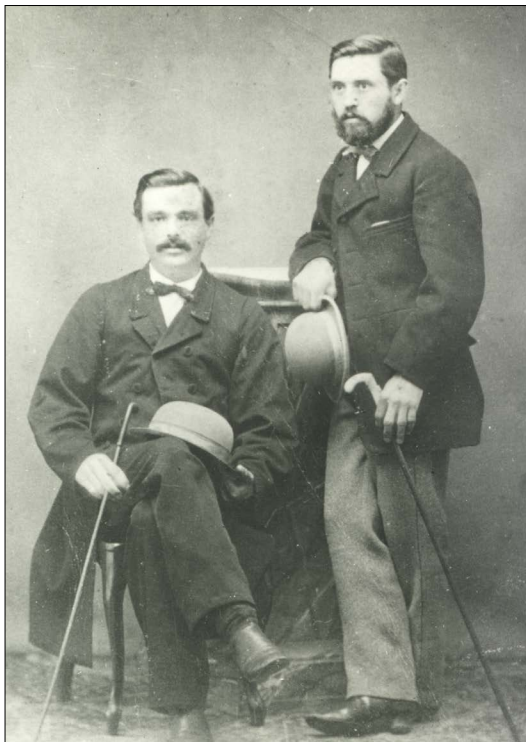

PFAFF, Karl August Conrad **Köster-organist, koorijuht ja laulja (bariton)**

Köster Karl August Pfaff (istub) ja Tallinna Kristliku Noorte Meeste seltsi majavanem Robert Teige 1872. aastal. Foto: Eesti Kirjandusmuuseum

Sündinud: 24.07/05.08.1847 Võisiku, Kolga-Jaani, Viljandimaa

Konfirmeeritud: 26.07.1864 Kolga-Jaani

Isa: vabrikant Heinrich Carl August Pfaff (21.01.1816 Saksamaa – 25.05.1894 Kolga-Jaani)

Em: Louise Charlotte snt Steinbicker (11.06.1815 Saksamaa – 07.11.1890 Kolga-Jaani)

(Pool)õed-vennad:

1 August Friedrich Bernhard Fleissner (18.11.1837 Kolga-Jaani – 01.08.1899 Põltsamaa)

2 Heinrich Eduard Ludwig Fleissner (16.12.1843 Kolga-Jaani – ?)

3 Ludwig (?05.1851 Kolga-Jaani – 24.05.1851 Kolga-Jaani)

Hariduskäik: Algkool, Julius Jäkeli¹ muusikaõpilane

Teenistuskäik: 1869(70)–1909 Kaarli koguduse köster ja kantor, koguduse köstrikooli (kirikumuusikakooli) õpetaja. Korraldas segakooriga kirikukontserte, tegutses mees- ja poistekooriga, mis pälvis erilist tunnustust.

Köstrite leskede abiandmise seltsi eestseisuse liige (asutamisest saadik)

Looming: Kirjutas vaimulikku muusikat

Laulatatud: 20.06.1871 Kolga-Jaani

Abikaasa: Clara Wilhelmine snt Krug (05.10.1847 Võisiku, Pilistvere – 29.08.1934 Tallinn)

Lapsed:

1 Conrad Wilhelm Constantin (15.10.1872 Tallinn – 20.11.1935 Tartu)

2 Metha Olga Wilhelmine (04.05.1874 Tallinn – 20.11.1931 Tallinn)

3 Karl Heinrich Johann (31.07.08.1875 Tallinn – 19.02.1876 Tallinn)

4 Johanna Elwine Marie (01.12.1876 Tallinn – ?)

5 Hugo Johannes Arnold (11.03.1878 Tallinn – 26.09.1879 Tallinn)

6 Alfred Johann Otto (17.12.1879 Tallinn – ?)

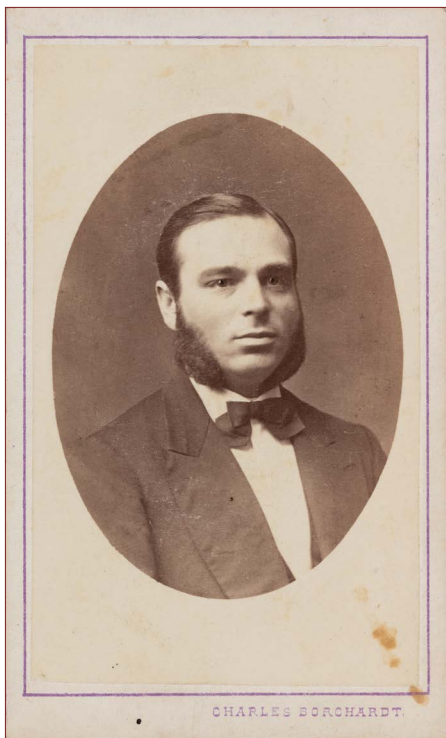
7 Christlieb Rudolph Friedrich (16.07.1882 Tallinn – 01.09.1935 Tallinn)

8 August Valter Andreas (28.09.10.1886 Tallinn – 01.04.1888 Tallinn)

Surnud: 14/27.10.1909 Tallinn

Kõik kuupäevad enne 1. veebruarit 1918 on antud juuliuse kalendri järgi (kui ei ole märgitud teisiti). Gregoriuse kalendri kuupäevade saamiseks tuleb XVIII saj kuupäevale lisada 11 ja XIX saj kuupäevale 12 päeva.

¹ (Julius Jäckel (Jaekel, Jääkel) oli pikaajaline Tallinna Toomkooli muusikaõpetaja, silmapaistev dirigent ja koolijuht, kes asutas 1884. aastal Tallinnas omal ajal väga tuntud Jäkeli lauluselsti (Jäkelscher Gesangverein)

Karl August Pfaff,
Eesti Rahva Muuseumi fotokogu

keda mingi raskus ära ei väsita.” Eesti Postimees nr. 48, 6. detsember 1893.

Aastail 1870–1909 töötas Kaarli koguduses suurepärase muusikaliste võimetega köster ja kantor **Karl August Conrad Pfaff**, kelle segakoor leidis kiidusõnu ka väljaspool Kaarli kirikut ja kelle kaheksast laulupoisist koosnev *a cappella* koor oli oodatud teistesegi Tallinna kirikutesse laulma. Mõnel korral on tolleagues ajakirjanduses mainitud, et ta juhatas koguduses ka naiskoori. Pfaff korraldas paar korda aastas kontserte, võttis kooriga osa laulupidudest ja suurematel kirikupühadel teenis koor kirikus lauludega kaasa. Koori proovides olnud ta hääle puhtuse, rütmi ja artikulatsiooni suhtes väga nõudlik. Ta on komponerinud ka mõned lauluviisid ja pidas koguduse leeritoas kirikumuusikakooli ehk köstri kooli.

Pfaffi koorid on ajakirjanduses leidnud enamasti kiidusõnu: „... kandis oma laulud niisuguse tundmuse ja puhtusega ette, kuda üks vaimulik ja küps muusika olema peab” (Ristirahva Pühapäevaleht, 16. oktoober 1888), „... oskab vähem haritud lauljatest haritud

Köster-organist, koorijuht ja laulja Karl August Conrad Pfaff

„Neid kirikuid ei ole palju, kus juba kaua aastaid vahetpidamata nii suur laulukoos oleks, – nagu Tallinna Kaarle kirikus. Selle koori hing on nimetatud kiriku köster, hra A. Pfaff, kes haruldase südidusega oma koori eest hoolt kannab ja

kontserti andjad teha, oskab ka mitmekesiseid rahvasugusi muusikalikus asjus ühendada, et niihästi kontserti andjad ei ka selle kuuljad ei ühest rahvasugust üksi, vaid eestlased, venelased ja sakslased – laulmas, eestlased, venelased ja sakslased – kuulmas ühendada” (Wirmaline, 3. detsember 1888), „...laulud saivad kõik nii puhtasti ja mõjuvalt ette kantud” (Postimees 8. mai 1892), “Kaarle kiriku koor on Tallinnas kõige suurem ja tähtsam Eesti kooridest juba aastate kaupa olnud ja ka praegugi; hra köster Pfaff näitab iga oma kontserdiga, et tubli, tüdimata tahtmisega ka Eesti rahvas laulu-kunstis midagi teha võib” (Eesti Postimees 22. aprill 1898), „... laulud kanti suure kindluse ja puhtusega ette, nagu meie seda ka ennem oleme õppinud sellest koorist kuulma” (Eesti Postimees 23. november 1900), „... on ju nimetatud laulukoor juba ammu oma ilusa laulmise poolest Eesti muusikaarmastajate ringkondades lugupeetud” (Eesti Postimees 4. märts 1904).

Karl August Conrad Pfaff sündis 24. juulil (vkj) 1847. aastal Liivimaal Kolga-Jaani kihelkonnas Rõika peeglivabrikus, kus tema isa Heinrich Carl August Pfaff ametis oli. Tema mõlemad vanemad olid sündinud Saksamaal.

Vanemad ei saanud talle kõrgemat haridust lubada ning August Karl pidi leppima algharidusega. Kokkupuuted muusikaga, millest sai hiljem tema elukutse, ulatusid aga juba lapsepõlve. „Vanemate majas ja vabriku elanikkude hulgas lauldi ja mängiti palju ja hästi, mis lapse vastuvõtliku hinge

peale muidugi jäädavat mõju avaldas. Juba vara laulis ta oma ilusa healega koorides kaasa”. Peale algkooli lõpetamist viidi noor Pfaff küll sadulsepa juurde ametit õppima, aga tema muusikalist annet märganud ehitusmeister Beermann ja K. A. Hermann soovitasid tal end hoopis muusikas edasi arendada. Nii tuligi Pfaff Tallinnasse, kus temast sai muusikaõpetaja, silmapaistva dirigendi ja koolijuhi **Julius Jäkeli** õpilane. Viimase soovitusel „muusikaliste annete kohta kõige kiitvamat otsust andes” saigi temast vaid 22-aastasena Kaarli koguduse köster, kelleks valimine ei läinud aga ilma takistusteta.

1868. aastal vabastati ametist koguduse esimene köster **Aleksander Wurmberg**, kelle kohused võttis esialgu ilma palgata üle koguduse võõrümünder kellaspepp **Carl Romm**. Ehkki koguduse õpetaja **Johann Gottlieb Konrad Bergwitz**i kandidaat Pfaff sobis hea muusika- ja koolimehena köstri ametisse hästi, oli tal tugev vastarinne, kes teda „saksa juudiks” kutsus, neile pealesunnitud valikule vastu astusid ja kaebekirju kuni keisrini välja esitasid. Tüli päädis 1871. aastal kindralsuperintendendi korraldatud kirikuvisitatsiooniga, mille käigus kutsuti korrale neid konvendiliikmeid, kes ei lubanud köstrile palka välja maksta. Hoolimata Pfaffi köstriks nimetamise esimese katse ebaõnnestumisest, ägedast konfliktist konvendi ühe liikmega ja koguduse vastuseisust kinnitas Bergwitz siiski 1870. aasta märtsis esialgu üheks aastaks köstri ametisse Pfaffi. See otsus valas uut õli tulle, võitlus saksameelsete ja rahvuslikumalt

häälestatud eestlaste vahel süvenes ning kasvas rahulolematust õpetaja Bergwitziga veelgi, kes lõpuks 1871. aasta detsembris ametist tagasi astus. Pfaff jäi Kaarli koguduse ametisse pea 40-aastaks kuni oma ootamatu surmani 14. oktoobril 1909. aastal (vkj). Ta oli tulnud õhtul piiblitunnist ja tundnud end kehvasti. „Hommikul leitud ta voodis surnud olevat. Arstid on surnukeha järelvaatusel kindlaks teinud, et surm veresoonte lubjastamise tagajärjel südamerabanduse läbi on tulnud” (Koit, 16. oktoober 1909).

1909. aasta novembri Ristirahva Pühapäevalehes meenutati Pfaffi peale tema surma: „Õige pea tuli ilmsiks, et kogudus õige mehe ametisse oli saanud. Noor ja tubli muusikamees astus vaimustusega koguduse muusikaelu etteotsa. Tallinna Eesti kogudustes oli sel ajal, kui Pfaff ametisse astus, alles koguni vähe vaimuliku muusika töstmiseks tehtud. Üleüldse oli ju kunstiline koorilaulmine Eestis siis alles lapsekingis. Seda ära nähes, asutas Pfaff kohe peale ametisse astumise kirikulaulukoori, mille ülesandeks mitte üksi jumalateenistuse kaunistamine ei pidanud olema, vaid ka vaimu-

likkude kontsertide toimepanemine. Tallinna muusikaelu tahtis Pfaff tõsta, rahva seas lugupidamist vaimuliku kunstlaulu vastu äratada ja kasvatada. Hoolsa töö ja suure vaevanägemisega on see ettevõtte täide läinud. Pikk rida peenemaitseiselt väljatöötatud vaimulikke kontsertisid pandi Pfaffi juhatusel toime. Tallinna elanikkudele, iseäranis Kaarli koguduse liikmetele, jäävad need kontserdid küll veel kauaks ajaks unustamataks. Ka ainelist kasu on need kontserdid kogudusele toonud, sest kunsti edendamise otstarbega ühendas ennast ikka ka mõni headtegev otstarve. Kui suurele kunstilisele kõrgusele Pfaff oma koori oskas tõsta, tunnistab meile ka see asjalugu, et see kahel Eesti laulupidul esimeste auhindade saajate hulgas oli. Ka komponeerimise (laulude-loomise) katseid on Pfaff teinud. Kui neid katseid ka mitte palju ei ole, annavad nad siiski tunnistust tema küpsest, tõsisest muusikatundmisest. Mõned, nagu surmalaul: „Haud kole ja külm” ja „Õndsad on need,” on laulupalad jäädava väärtusega – Kui Eesti muusikaelu edendaja jääb kadunud Pfaff veel kauaks ajaks meie rahvale heasse mälestusesse.

Ka köstriametis leidis ta oma lahke, sõbraliku oleku läbi palju lugupidamist. Köstrite leskede abiandmise seltsis oli ta asutamisest saadik eestseisuse liige ja püüdis igapidi seltsi püüdmisi edendada. Nüüd on ustav töötegija meist lahkunud. Hea meelega oleksime temaga ühes veel edasi tööd teinud, hea meelega veel tema koori ilusat laulu kuulnud – kuid Jumala mõtted on teised olnud. Sündigu tema tahtmine!”

Karl August Pfaffi matusetalitus toimus usupuhastuspühal 1909. aastal.

Tema asemele valiti Paldiski köster **Gustav Kasemets**, kes kahjuks ei suutnud kirikukoori kõrget taset sellisel kujul hoida. Köstrina andis ta leerilastele lauluharjutusi, õpetas neile liturgiat ja kirikulaule ning täitis hiljem ka asjaajaja ja raamatupidaja ülesandeid kuni 1938. aastani.

Küll Saard

*Ilmunud kuukirjas Sõnad ja Teod
24. august 2024*